

Even uw aandacht...

*Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.
Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het
mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.
Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige
toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van
boekjes voor opvoering beslist.*

Veel leesplezier!

DE LACHZONDAAR

Satirisch toneelspel in drie korte bedrijven

door

1880

Robin Mey

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen

2002

Nr.2752

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste VIER tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde opvoeringsrechten aan:

S.A.B.A.M.
Aarlenstraat 75-77
1040 Brussel
www.sabam.be

Na aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een aanvraagformulier dat, degelijk ingevuld, minstens vier weken de opvoering(en) naar S.A.B.A.M. moet worden gestuurd.

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende opvoeringsrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wendt men zich tot:

Stichting Bredero Auteursrechtenbureau
Valeriaanstraat 13
1562 RP Krommenie
www.stichtingbredero.nl

BELANGRIJKE OPMERKING !

Alle rechten voorbehouden. Iedereen die toestemming verkreeg het stuk *DE LACHZONDAAR* op te voeren moet de naam van auteur *ROBIN MEY* vermelden in alle publicaties die n.a.v. de voorstellingen verschijnen. De auteursnaam moet onmiddellijk onder de titel vermeld worden, in een lettertype minstens half zo groot als dat van de titel, maar minstens twee keer zo groot als dat waarin de naam van de vertaler, regisseur en spelers wordt vermeld.

Wettelijk depot D/2002/0220/041
ISBN 978-90-385- 07873

© 2002 Toneelfonds J. Janssens/ROBIN MEY
www.toneelfonds.be

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

PERSONAGES

(3 dames – 1 heer)

PAUL : zachtaardige man, doorsnee uiterlijk, neiging tot sarcasme – leeftijd: rond de 30.

NORA : zijn echtgenote, klein, fijn, opgedirkt – zelfde leeftijd als Paul.

MA : Pauls moeder, doorsnee, keurig gekapt haar, mantelpakje.

MAYA : Nora's zuster, alternatievelinge met kort sluik haar, brilletje, vormeloze kleding en platte sandalen.

Een eenvoudige huiskamer: tafel, 4 stoelen, zetel, dressoir, kapstok.

EERSTE BEDRIJF

(Nora dribbelt zenuwachtig heen en weer en streelt het stof op de meubels met een plumeau. Paul zit in de zetel en leest de krant.)

NORA : *(geërgerd)* En? Vindt mijnheer onder de vacatures iets dat mogelijk bij mijnheer in de smaak zou kunnen vallen? Of staat die dikke krant voor de zoveelste keer enkel vol nonsens en reclame?

PAUL : Er zijn een paar advertenties die in aanmerking komen, denk ik.

NORA : Een paar! Uit honderden aanbiedingen! Hoor ik het goed? De manier waarop jij een baan zoekt! Je wilt gewoon werkeloos blijven! Waarom ben je zo kieskeurig?

PAUL : Omdat in het algemeen de vereisten erg hoog liggen. Ik kan toch niet solliciteren voor een baan die boven mijn petje gaat?

NORA : Je moet niet alles wat in een advertentie staat letterlijk op nemen. De soep wordt nooit zo heet etc. etc. Driekwart van die teksten zijn niet meer dan een mooie verpakking voor een doordeweekse baan.

PAUL : *(rustig)* Elke dag, dag na dag, bied ik bij twee of drie bedrijven mijn diensten aan. Beleefd, geduldig en vriendelijk zit ik in de rij en wacht ik mijn beurt af. Meer kan ik toch niet doen. Wil je soms dat ik van deur tot deur ga aanbellen, dat ik met mezelf ga leuren?

NORA : Negatief. Negatief. Negatief. Wanneer zul je eindelijk inzien dat je houding helemaal verkeerd is? Dat de manier waarop jij het probleem aanpakt, fout is? Hoe vaak heb ik je al gezegd dat het bij een sollicitatiegesprek van vitaal belang is om vanaf het eerste ogenblik, van bij het binnenkomen, een ernstige indruk te maken. Vlot, zelfzeker, sympathiek en ernstig. Dàt beeld moet je overbrengen. Jij, jij en niemand anders, bent degene waar iedereen op zit te wachten. Jij bent het die de firma naar de toppen van het succes zal leiden. Een toonbeeld van degelijke zelfzekerheid. Dàt moet je ze voorschotelen. Kostuum, keurige das, glimmende schoenen, frons in het voorhoofd, stevige handdruk. *(Nora trekt haar gezicht in een enigszins zure, norse plooi: wenkbrauwen laag over de ogen, kin ingetrokken tot op de borst. Met uitgestoken hand stapt ze op*

Paul toe.) Geen glimlach, geen instemmend knikken. Fronsens, nadenken, ernst. Play hard to get. Dàt is de manier.

PAUL : (*staat recht uit de fauteuil en schudt Nora's uitgestoken hand*) Goedendag, mijnheertje, kiespijn of hernia, wat plaagt u vandaag? Of neen, laat me raden: de koppeling is onder uw auto uit gevallen. Het regent dus u hebt moeten lopen. Uw schoenen knellen en daar hebt u maagpijn van gekregen. Zal ik een taxi voor u bellen of verkiest u een ambulance? Gaat u toch rustig naar huis, mijnheer. Neem een bad, drink een borrel. Ontspant u zich. Ik hou ondertussen uw bedrijfje wel draaiende. Het personeel zal niet eens merken dat u afwezig bent. U wist het niet. U kon het onmogelijk vermoeden, maar voor u staat de man waar u uw hele leven op gewacht hebt. Degene die van al uw dromen in een handomdraai werkelijkheid maakt. Begrijp me niet verkeerd, ik ben wel degelijk gehuwd én monogaam..

NORA : (*stampvoetend*) Grapjes maken, dat kun je. Maar een ernstig gesprek voeren, hola, te veel gevraagd! IK zet mij volledig in. IK doe mijn uiterste best je vooruit te helpen. IK probeer je te vertellen wat er mis is met je houding tegenover de buitenwereld. Ik steun je. Ik sta aan je zijde. Ik lepel je moed en zelfvertrouwen in. Ik hou je hand vast en troost je. En wat krijg ik in ruil? Onzin en bekkentrekken. Aan dat clowneske gedoe heeft niemand iets. Ernst en doorzettingsvermogen, dat wordt van je verwacht. Daar word je rijk mee. De toekomst ligt in carrièregericht denken. Een echtgenoot waar een vrouw op kan rekenen, dat wil ik. Een man als een rots!

PAUL : (*lachend, teatraal*) Petrus zal mijn naam zijn.

NORA : (*woedend, stampvoetend*) Hou op! Stop daarmee! Heb je geen ambities, doe dan alsof. Speel komedie, daar ben je toch zo goed in! Maak iedereen wijs dat jij die man bent zonder wie ze niet verder kunnen, diegene die ze zoeken, die ze willen, die ze nodig hebben! Als je toch de clown wilt uithangen doe het dan op een productieve manier. Trek je gezicht in een ernstige plooi, laat voor één keer die mondhoeken zakken. Veins interesse en bekwaamheid!

PAUL : (*verzoenend*) Komaan, meisje, dat soort trucjes doorziet iedereen op slag. Geen betere aanpak dan de spontane, zeg ik altijd maar.

NORA : Ja, en het resultaat zien we. Dag in dag uit in de zetel zitten en in huis rondhangen. Als je niet echt ambitieus bent, doe dan alsof, doe het voor ons. Doe het voor mij. Of is het de bedoeling dat IK werk zoek, dat IK in ons onderhoud ga voorzien? Er bestaat een naam voor dat soort mannen, weet je.

PAUL : (*glimlacht om zoveel onzin, verliest zijn geduld niet*) Ik kan me toch niet anders voordoen dan ik ben? Dat heb ik nog nooit gedaan en ik zou het ook niet kunnen. Ik weet gewoon niet hoe je mensen zaken aanpraat waar je zelf niet in gelooft.

NORA : (*agressief, kin de in de lucht, armen gekruist*) Waarom zou jij je niet anders kunnen voordoen dan je bent? Iedereen doet het. Er bestaan zelfs bureaus die zich daarin specialiseren. Image building heet dat. Wat belet je hun methode te proberen? Deze mensen kunnen je vertellen welke houding het best bij jou past. Ze leren je de nadruk leggen op je sterke punten. Ze leren je wat te zeggen, wanneer en op welke manier. Hoe te reageren en welke kledij de meest geschikte is bij het solliciteren. Ze zullen je zeker kunnen vertellen wat je vooral niet moet doen of niet mag zeggen. Zij creëren een image voor je. Eentje dat jou op het lijf geschreven is, waar je je goed bij voelt en waar je zelf in kunt geloven. De enige inbreng die van jou verwacht wordt, is je inleven in je nieuwe rol. Een beetje zoals toneelspelen. Onder leiding moet dat lukken. Voor je het goed en wel beseft straalt je succes uit en ligt de wereld aan je voeten.

PAUL : En dat is volgens jou dé manier? Elke ochtend een image aantrekken zoals je een proper hemd uit de kast haalt. (*staat recht en voert een pantomime op*) Wat denkt meneer van deze kleur. Staat u goed. Had meneer liever een ander genre? Geen probleem. Zullen wij u onze catalogus met images voorleggen, dan kunt u zelf kiezen. Hoewel wij natuurlijk met plezier onze ervaring en onze kennis ter beschikking stellen, ligt de definitieve keuze uiteraard bij meneer zelf. Meneer moet doen wat hij wil. Indien meneer een twijfelaar is, kunnen we ook dat zonder problemen verdoezelen. Dracula of Casanova, beter een extreem imago dan helemaal geen. (*Paul schatert*) Wat denk je dat al die goede raad kost?

NORA : Als het je een flink betaalde baan oplevert, haal je die kosten er snel genoeg uit. Maar ja, dergelijke methodes passen waarschijnlijk niet in jouw denkpatroon. Zoiets druist natuurlijk lijnrecht in tegen jouw zogenaamde ethische normen. Jij geeft er de voorkeur aan van het ene kantoor naar het andere te slenteren, enkel over de drempel te treden indien de voordeur naar je zin is. Een gulle handdruk en een kamerbrede Hollywood smile. Knikken en buigen, dat is jouw stijl. Met het succes van dié houding worden we elke dag geconfronteerd.

PAUL : (*haalt zijn schouders op, maakt een lichte kniebuiging, handen met de palmen naar boven*) Zo ben ik nu eenmaal. Mister Nice, mister Kind en mister Lovely, volledig tot uw dienst, mevrouw.

NORA : (*slaat met de vlakke hand op tafel*) Dan wordt het tijd daar verandering in te brengen. Dringend. Vandaag. Nu. Ik wilde dat ik in jouw naam kon solliciteren. IK zou ze eens wat laten zien. Met mij geen gerotzooi, als je dat maar weet. Eisen moet je stellen, geen giften doen. Dit is de 21ste eeuw. Wie grijpt wat hij kan, wordt rijk. Wie in zijn kaarten laat kijken, blijft arm en werkloos.

PAUL : En mijn persoonlijkheid? Wat doe je daarmee? Stel, ik meet me een of ander imago aan. Hoelang denk je dat het duurt voor anderen dit doorhebben? Of ik kan de komedie niet volhouden en val door de mand. Wat dan? Iedere week mijn imago op punt laten stellen? Me verschuilen achter het excuus van een aanval van schizofrenie? Of een psychiater in de arm nemen om me van mijn identiteitscrisis af te helpen? Wat indien ik mezelf verlies in al die leugens en holle persoonlijkheden? Hou je daar rekening mee of past dat dan weer niet in jouw plannen?

NORA : (*koppig*) Later is later en doet er vandaag niet toe. Ondertussen zou je een baan hebben en een behoorlijk inkomen. We zouden ons eindelijk een écht leven kunnen veroorloven. Jij met je problemen altijd. First things first. Alles op een rijtje zetten en in orde van prioriteit oplossen. Als je bijvoorbeeld eens begon met die stomme smile van je gezicht te vegen. De kans dat je af en toe serieus genomen wordt, zou dan zeker groter zijn.

PAUL : (*perplex*) Wat heeft dat ermee te maken? Een glimlach heeft nog nooit iemand pijn gedaan.

NORA : O neen? Mij kwets je er voortdurend mee. De hele dag lopen grinniken om alles en nog wat. Waar lach je toch altijd om? Om mij?

PAUL : (*staat recht en neemt Nora in zijn armen*) Ik lach omdat ik gelukkig ben met jou, omdat er zoveel dingen prettig zijn om te zien. Een ontluikende bloem, mussen die een merel voor de gek houden, het stof dat draait en speelt in het zonlicht. De kleur van je haar, de zachtheid ervan...

NORA : (*afwerend*) Hou op, laat me los.

PAUL : (*quasi verwonderd, met een glimlach om de mond en een diepe rimpel tussen de ogen*) Je houdt niet meer van me omdat ik geen werk heb.

NORA : En geen toekomst, én geen carrière, én geen perspectieven, én geen lef ...

PAUL : (*theatraal*) Reik me mijn wandelstok aan! Mijn rode zakdoek met witte noppen: vul hem met een handvol korsten oud brood. Haal mijn bolhoed van onder het stof en dat paar grote, slappe schoenen met gaten in de zolen. Charley, jij die me bent voorgegaan langs eenzame paden, reik me de hand!

NORA : (*de ogen ten hemel*) Waar heb ik dit aan verdiend? Waarom krijg IK zo'n kruis te dragen? De man is gek, geen zinnig woord komt er uit, geen twee seconden kan hij zich concentreren en ernstig zijn. Ik kan net zo goed tegen de muren praten!

PAUL : Je weet dat ik van nature optimistisch ben, niet van moeilijkheden hou en het leven zonnig tegemoet kijk. Ik dacht dat je daarom met me getrouwd was.

NORA : (*fel*) WIJ zijn getrouwd omdat IK je ten huwelijk gevraagd heb en JIJ hebt ja gezegd.

PAUL : OK, OK. Zo is het inderdaad gegaan, maar je vroeg me toch niet ten huwelijk omdat je toevallig niets beters te doen had die dag?

NORA : (*pruilend*) Je bent een knappe man en je kunt je heel lief voordoen. Ik had de indruk dat je gemakkelijk in de omgang zou zijn. Dat je zou proberen je vrouwtje gelukkig te maken.

PAUL : Dat probeer ik ook, maar er zijn grenzen. Dat ik mijn eigen aard en persoonlijkheid moet verloochenen en ergens iets van me laten maken dat ik niet ben, stond niet in het huwelijkscontract.

NORA : Op je luie kont zitten is eenvoudiger. Hoe gaan andere mensen door het leven, denk je? Doet iedereen gewoon waar hij zin in heeft?

PAUL : Dat is hun probleem. Niet het onze. Kom laat me je een knuffel geven. *(neemt Nora in zijn armen, houdt haar kin in zijn hand)* En lach eens, je bent zo mooi wanneer je lacht...

(De bel gaat)

NORA : *(wringt zich los uit Pauls omarming)* Je moeder! Zij wil graag weten of er schot in de zaak zit.

PAUL : *(slaat de ogen ten hemel en zucht gelaten)* Ook dat nog.

(Nora opent de deur, moeder komt binnen, kusjes links en rechts in de lucht)

MA : Dag Nora, dag jongen. Nog altijd thuis zie ik.

PAUL : Dag ma *(gaat zitten en verschuilt zich achter de krant)*

NORA : Ga zitten, ga zitten, zal ik thee zetten, of koffie?

MA : *(gaat aan de tafel zitten)* Kind, na al die jaren weet je toch dat mijn maag geen koffie verdraagt. En de thee niet te lang laten trekken, daar krijg ik zure oprispingen van. *(in Pauls richting kijkend)* Zoals van sommige situaties. Enfin, ik wil me niet bemoeien met zaken die me niet aangaan. Het is jullie leven.

PAUL : *(knarsetandend)* Als je dat maar niet vergeet.

NORA : *(zenuwachtig heen en weer lopend)* Sorry, was het nu thee of koffie? Ik ben helemaal in de war. Ik weet echt niet meer wat ik met Paul aan moet. Hij loopt van her naar der als een kip zonder kop. Hij solliciteert voor alle mogelijke baantjes. De hele dag zit ik in spanning wanneer hij weg is, elke dag. Ik hou de vingers gekruist. Ik heb zelfs geprobeerd twee tenen over elkaar te kruisen in de hoop dat het offer van die pijn hem zou helpen om voor één keer succes te hebben.

MA : Zwiĳg, ik ken het probleem Paul goed genoeg. Hij is mijn zoon, ik heb hem grootgebracht, weet je nog wel.

NORA : Ik begrijp het niet. Hij was toch een goed student. Kijk naar zijn stapel diploma's.

(Paul vouwt de krant dicht en doet alsof hij stapels en stapels papieren links en rechts van zijn zetel ordent. Niemand merkt iets.)

MA : Ja, studeren kon hij, dat was een hele troost.

NORA : Troost? Nadat u weduwe geworden was, bedoelt u?

MA : Neen, neen. Of ja, in zekere zin wel. Ik bedoel: het was een grote troost dat hij zo goed studeerde. Het compenseerde het gebrek aan vrienden een beetje. Paul heeft nooit vrienden gehad, zie je. Ik vond het nogal vreemd en ... hoe zal ik het zeggen, ik ben altijd van mening geweest dat hij daardoor psy-cholo-gisch misvormd is.

(Pauls mond valt verwonderd open. Hij schudt het hoofd en duikt weg achter zijn krant.)

NORA : Onzin, alle kinderen hebben vriendjes.

MA : Paul niet, op school werd hij gepest en uitgesloten en dat liet hem volkomen koud. Nooit wilde hij ravotten, alle spelletjes waren hem veel te ruw. In plaats van mee te doen met de rest stond Paul meestal ergens tegen een muur geleund. Stil. Te kijken naar de andere kinderen. In het begin gooiden die gras en zand en zo naar zijn hoofd omdat hij hen stond uit te lachen. Na een tijdje lieten ze hem met rust, ze raakten eraan gewend dat hij daar stond te grinniken. Ook de leerkrachten konden geen vat op hem krijgen. Ze lieten de kinderen maar begaan. Toen Paul nog op de lagere school zat, stelde de leraar op een ouderavond voor dat ik een kinderpsychiater zou raadplegen. Zoals dat kind alles met een glimlach over zich heen liet gaan, dat was niet normaal meer, zei hij.

NORA : En tot welke conclusie is die psychiater gekomen? *(tot Paul)* Dat heb je me niet verteld toen we trouwden.

MA : Ik ben er met Paul nooit heen geweest. Het woord psychiater wordt gemakkelijk geassocieerd met gekkenhuizen, je zou je goede naam kwijtraken als iemand wist dat je daar met je kind naartoe moest. Bovendien was Paul niet lastig. Hij deed nooit vervelend of druk. Wanneer je net weduwe geworden bent, is een rustig kind in huis een zegen, geloof me.

NORA : Misschien ligt de dood van zijn vader aan de basis van zijn vreemd gedrag? Paul was tenslotte nog erg jong toen die stierf. Ik heb ooit ergens gelezen dat sommige kinderen de dood van een ouder moeilijk kunnen verwerken. Het kan een grote invloed hebben op hun gedrag als volwassenen. Het zou een logische verklaring zijn voor dat vreemde gedoe.

MA : (*verontwaardigd, gaat rechter zitten*) Vreemde gedoe? Welk vreemde gedoe? Hoe bedoel je?

NORA : Wel, buiten het reële leven staan, helemaal op zichzelf zijn, stil en afwezig. (*kijkt uit de ooghoeken in Pauls richting*) En die glimlach, te pas en te onpas.

MA : Neen, neen, daar heeft de dood van zijn vader niets mee te maken. Zo is hij altijd geweest, stil en teruggetrokken. Als baby hilde hij bijna nooit, je had er geen omkijken naar. Maar nu je over de begrafenis praat: op het kerkhof heeft hij voor schandaal gezorgd, en niet zo'n beetje.

NORA : Schandaal? Paul?

MA : Je zult het niet geloven, maar met de hand op het hart zweer ik dat het de waarheid is. Met z'n tweeën stonden we daar naast elkaar bij het graf om de condoleances in ontvangst te nemen. Zijn vader was een heel geliefd man, weet je. De mensen waren met bosjes naar de begrafenis gekomen. Iedereen had tranen in de ogen omdat zo'n knappe man zo jong uit het leven gerukt was. Mooi. Heel mooi. Al die mensen, al die kransen en bloemen. Zoveel medeleven. Geen oog is droog gebleven. (*Ma snuift en wrijft met een hand onder haar neus en over de ogen*). Paul, mijn eigen zoon, was de enige die geen traan gelaten heeft. (*Buigt zich samenzwerend naar Nora toe*) Geloof het of niet: hij stond bij het graf te glimlachen. De hele tijd.

NORA : (*tot Paul*) Is dat waar? En waarom deed je dat?